

Politik Bilim

1920'li, 30'lu Yılları Yeniden Anımsama Gereği...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; harunaykutgoker@gmail.com

Umutsuzluğa düşmemek ve bir çıkış yolu bulmak için nereden ve niçin tökezlediğimizi anımsamak gerek...

'Politik Bilim' okurları, hiç şüphem yok, ülkemizin teknolojiye belirli bir yeterlik düzeyine gelmesini, dünyada ses getiren yeni ürünler geliştirebilmesini isterler. Geçerli olan iktisadî sistem gereği, bu yeterlik düzeyine gelmesi istenenler de bellidir ki öncelikle mal ve hizmet üreten kuruluşlardır; özellikle firmalardır. Üretim birimleri insandan soyutlanarak düşünülemeyeceğine göre, demek asıl istenen bu ülke insanının o düzeye gelmesidir. Geçerli iktisadî sisteme karşı olanların bile buna itirazı olacağını sanmıyorum; çünkü onların da hayallerindeki yarınları gerçekleştirebilmeleri ve sürdürülebilir kılmaları bu yeterlikte insan kaynağının olmasına bağlıdır. O yarını bir görelim de o kaynak nasıl olsa yaratılır, diye düşünülemez; çünkü sözü edilen yeterlik ancak birkaç kuşak sonra kazanılır.

Salt teknolojiye beceri kazanmış bir kuşağın ortaya çıkması da yetmez. Bu köşede hep yazıldı; teknolojiye hedefiniz buysa bunun eşleniği olan bilim için de böyle bir hedefiniz olmalıdır. Okurlarımız bilirler; bilim ve teknolojiye belirli bir yetenek düzeyine gelmek, her zamanki ifademizle söyleyelim, 'yetkinleşmek' bir kültür sorunudur. O kültürse, ancak akli eksen alan bir düşünce evreninde oluşur. Bu ülkede, elbette yeterli düzeyde değil ama hâlâ bilimden söz edebiliyorsak ve gelecek için umut bağlayabileceğimiz birkaç üniversiteye sahipsek bunu Atatürk'ün "*Hayatta en hakikî mürşid ilimdir.*" ilkesinde ifadesini bulan, 'kültürde yörünge değiştirme' olarak tanımlanabilecek köktenci atılımlarına borçlu olduğumuzu asla unutmamalıyız. Osmanlı'nın düşünce dünyası din merkezli bir yörünge çizer. Atatürk bu ilkeyle merkeze Batılının anladığı anlamda '**bilim**'i, '**aklı**' oturtmak istemiştir.

Atatürk'ün 'devrim' ya da 'inkılâp' olarak nitelenen, siyasal ve toplumsal alanlardaki köktenci atılımları - müdahaleleri bu zor işi başarmak içindir. Devlet yönetiminin / kamu yönetiminin, özellikle eğitim ve hukuk sisteminin laik bir temele oturtulması ve bu bağlamda halifeliğin kaldırılması (1924), şer'iyeye mahkemelerinin kaldırılması (1924), eğitim-öğretim birliğinin (tevhid-i tedrisat) sağlanması ve medreselerin kapatılması (1924), tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması (1925), Türk Medenî Kanunu'nun kabûlü (1926) ve bu kanun çerçevesinde özellikle kadınlara tanınan medenî haklar, "Devletin dini İslâm'dır." ibaresinin anayasadan çıkarılması (1928), bütün bunlar, kültürde yörünge değiştirebilmeyi mümkün kılmak içindi.

Hicrî ve Rûmî Takvim yerine Milâdî Takvim'in, alaturka saat yerine de uluslararası saat sisteminin uygulamaya konması ve ölçülerde değişiklik yapılması (1925), kıyafetle ilgili düzenlemeler (1925), uluslararası rakamların (beynelmilel erkam) kabûlü (1928), Arap harflerinin yerine Latin alfabesi esasına dayanan Türk alfabesinin kabûlü (1928), hafta sonu tatilinin cuma günü yerine pazar gününe alınması (1935) ve çok önemli bir nokta olarak kadınların siyasî haklarının (seçme ve seçilme haklarının) tanınması da (1930, 1933 ve 1934), yine kültürde yörünge değiştirebilmeyi mümkün kılacak köktenci düzenlemeler olarak görülebileceği gibi, girilen yeni yörüngeden ileride sapma olmamasını güvence altına alacak köktenci önlemler olarak da yorumlanabilir.

Atatürk'ün başarısı, kültürdeki bu köktenci dönüşümün sistemik bir mesele olduğunu baştan kavraması ve yapmayı öngördüğü bütün değişiklikleri, yine tam anlamıyla sistemik bir

bütünlük içinde ele alarak mükemmel bir zamanlama ile hiç ödün vermeden kararlılıkla hayata geçirebilmesidir. Atatürk'ten sonra, özellikle de 1940'lı yılların ikinci yarısından başlayarak bu sistemik bütünlüğü bozucu yöndeki müdahalelerin Türkiye'yi nereye getirdiği, bunu görebilenlerin azınlıkta kalmasından; daha da kötüsü, o azınlığın siyasî liderliğine soyunanların düşünce dünyalarındaki pejmürdelikten belli... Konuyu sürdüreceğiz...

CBT. 07 Ağustos 2015